

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in Deo idem sit substatia, vel essentia idem quod esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

diversos. Unde, si in aliquo vno effectu conveniunt, ille non est proprius alicuius earum: sed alicuius superioris, in cuius virtute agit. Sicut patet quod diversa complexionata conveniunt in calefaciendo, ut piper, & zinziber, & similia, quamvis unum quodque eorum habeat suum proprium effectum, tamen ab effectu alterius. Unde effectum communem oportet reducere in priorē causam, cuius sit proprius, sicut ignem. Similiter in motibus celestibus, sphaeræ planetarum singulae habent proprios motus, & cum hoc habeat unum commune, quem oportet esse proprium alicuius sphaeræ superioris omnes reuolventes secundum motum diurnum. Omnes autem causae creatae concitant in vno effectu, qui est esse, licet singulae proprios effectus habeant in quibus distinguuntur. Calor enim facit calidam esse, & edificator facit domum esse. Conveniunt ergo in hoc, quod causant esse, sed differunt in hoc quod ignis causat ignem, & edificator causat domum. Oportet ergo esse aliquam causam superiorem omnibus, cuius virtute omnia causent esse, & eius esse sit proprius effectus. Et haec causa est Deus. Proprius autem effectus cuiuslibet causae procedit ab ipsa secundum similitudinem suae naturae. Oportet ergo quod hoc quod est esse, sit substantia vel natura Dei. Et propter hoc dicitur in libro de Causis, quod intelligentia non dat esse, nisi inquantum est divina, & quod primus effectus est esse, & non est ante ipsum creatum aliquid.

D. 38.
In proposi.
opera Arist.

Lib. 8. text.
13. & 14.

Ad primum ergo dicendum quod ens, & esse dupliciter, ut patet in Metaphysica. Quandoque enim significat essentiam rei, sive actum essendi. Quandoque vero significat veritatem propositionis, etiam in his, quae esse non habent, sicut dicimus, quod caecitas est, quia verum est hominem esse caecum. Cum ergo dicat Damascenus, quod esse Dei est nobis manifestum accipitur esse Dei secundo modo, & non primo. Primo enim modo est idem esse Dei quod eius substantia, & sicut eius substantia est ignota, ita & esse. Secundo autem modo scimus, quoniam Deus est, quoniam hanc propositionem in intellectu nostro accepimus ex effectibus ipsis. Et per hoc patet solutio ad secundum, & tertium.

Propos. 4.

Ad quartum dicendum, quod esse divinum, quod est eius substantia, non est esse commune, sed est esse distinctum a quolibet alio esse. Unde per ipsum suum esse, Deus differt a quolibet alio ente.

Ad quintum dicendum, quod sicut dicitur in libro de Causis ipsum esse Dei distinguitur, & individuatur a quolibet alio esse, per hoc ipsum quod est esse per se subsistens, & non adveniens alicui naturae, quae sit aliud ab ipso esse. Omne autem aliud esse, quod non est subsistens, oportet, quod individuetur per naturam, & substantiam, quae in tali esse subsistit. Et in eis verum est, quod esse huius est aliud ab esse illius per hoc, quod est alterius naturae. Sicut si esset unus calor per se existens sine materia vel subiecto, ex hoc ipso ab omni alio calore distingueretur, licet calores in subiecto existentes non distinguantur nisi per subiecta.

Ad sextum dicendum, quod ens concipitur est cui non fit additio, de cuius ratione non est, ut ei additio fieri non possit, sed esse divinum est esse, cui non fit additio, & de eius ratione est ut ei additio fieri non possit: unde divinum esse non est esse concipitur. Sicut, & animali concipitur non fit additio in sua ratione, rationalis differentiae: non tamen est de ratione eius quod ei additio fieri non possit, hoc enim est de ratione animalis irrationalis, quae est species animalis.

Ad septimum dicendum, quod modus significandi in dictionibus, quae a nobis imponuntur, sequitur modum intelligendi: dictiones enim significant intellectum conceptiones, ut dicitur in principio Periher. Intellectus autem noster hoc modo intelligit esse, quod modo invenit in rebus inferioribus, a quibus scientiam capit, in quibus esse non est subsistens, sed inhaerens. Ratio autem invenit, quod aliud esse subsistens sit. Et ideo licet hoc quod dicunt esse, significetur per modum concretionis, tamen intellectus attribuens esse Deo, transcendit modum significandi, attribuens Deo id quod significatur, non autem modum significandi.

Ad octavum dicendum, quod dictum Boetii intelligitur de illis, quibus esse competit per participationem, non per essentiam: quod enim per essentiam suam est, si vim locutionis attendamus, magis debet dici quod est ipsum esse, quam sit id quod est.

Ad nonum dicendum, quod hoc quod dico esse, est inter omnia perfectissimum: quod ex hoc patet: quia actus est semper perfectior potentia, quolibet autem forma signata, non intelligitur in actu, nisi per hoc quod esse ponitur. Nam humanae vel igneae potest considerari, ut in potentia materiae existens, vel ut in virtute agentis, aut etiam ut in intellectu: sed hoc quod habet esse, efficitur actu existens. Unde patet quod hoc quod dico esse, est actualitas omnium actuum: & propter hoc est perfectio omnium perfectionum. Nec intelligendum est, quod dico esse, aliquid addatur quod sit formalium, ipsum determinans, sicut actus potentiam, esse enim quod huiusmodi est, est aliud secundum essentiam ab eo cui additur determinandum: nihil autem potest addi ad esse, quod sit extraneum ab ipso, cum ab eo nihil sit extraneum, nisi non ens, quod non potest esse, nec forma, nec materia. Unde non sic determinatur esse per aliud, sicut potentia per actum: sed magis fit actus per potentiam. Nam & in definitione formarum ponuntur propria materia loco differentiae, sicut cum dicitur, quod anima est actus corporis physici organici. Et per hunc modum, hoc esse ab illo esse distinguitur, in quantum est talis vel talis natura. Et per hoc dicit Dionysius, quod licet unum sit nobiliora quam existentia: tamen esse est nobilior quam vivere. viventia enim non tantum habent vitam, sed cum vita simul habent & esse.

Ad x. dicendum, quod secundum ordinem agerium est ordo finium, ita quod primo agenti responderet finis ultimus, & proportionaliter per ordinem alij fines alij agentibus. Si enim consideretur rector civitatis, & dux exercitus & vnus singularis miles, constat quod rector civitatis est prior in ordine agerium, ad cuius imperium dux exercitus ad bellum pedit: & sub eo est miles, qui secundum ordinationem ducis exercitus manibus pugnat. Finis autem militis est prosternere hostem, quod ulterius ordinatur ad victoriam exercitus, quod est finis ducis, & hoc ulterius ordinatur ad bonum statum civitatis vel regni, quod est finis rectoris, & regis. Esse ergo quod est proprius effectus & finis in operatione primi agentis, oportet quod reneat locum ultimi finis: finis autem licet sit primum in intentione, est tamen postremum in operatione, & est effectus aliarum causarum. Et ideo ipsum esse creatum, quod est proprius effectus respondens primo agenti, causatur ex alijs principijs, quamvis esse primum causans sit primum principium.

Ad xi. dicendum, quod aliqua propositio est per se nota.

se nota de se, quae tamen huic, vel illi non est per se nota, quando. l. predicatum est de ratione subiecti: & tamen ratio subiecti est alicui ignota. Sicut si alius quis nesciret quid est totum, non esset ei nota ista propositio per se, Omne totum est maius sua parte. huiusmodi enim propositiones sunt notae cognitio terminis, ut dicitur primo posteriorum. Haec autem propositio, Deus est, quantum est de se, est per se nota, quia idem est in subiecto & predicato: sed quantum ad nos non est per se nota, quia quid est Deus nescimus: unde apud nos demonstratione indiget, non autem apud illos, qui Dei essentiam vident.

ARTICVLVS III.

Primum Deus sit in aliquo genere.

Tertio quaeritur vtrum Deus sit in aliquo genere. Et videtur quod sic. Dicitur enim Damasc. substantia in diuinis significat communem speciem similitudinis personarum: hypostasis autem demonstrat indiuiduum, s. patrem & filium & spiritum sanctum, Petrum & Paulum. Comparatur ergo Deus ad patrem & filium, & spiritum sanctum, sicut species ad indiuidua. Sed ubi cumque est inuenire speciem, & indiuiduum, ibi est inuenire genus: quia species constituitur ex genere, & differentia. ergo videtur quod Deus sit in aliquo genere.

¶ 2. Praet. Quaecumque sunt, & nullo modo differunt, sunt penitus eadem: sed Deus non est idem rebus aliis: ergo aliquo modo differt ab eis. Omne autem quod ab alio differt, aliqua differentia ab eo differt: ergo in Deo est aliqua differentia, qua differt a rebus aliis: non autem accidentalis, cum in Deo nullum sit accidens, ut Boetius dicit in lib. de Trin. omnis autem substantialis differentia est alicuius generis diuina. ergo Deus est in aliquo genere.

¶ 3. Praet. Idem dicitur genere, & specie & numero, & habetur in Topicor. ergo & diuersum similiter, nam si multipliciter dicitur unum oppositorum, & reliquum. Aut ergo Deus est diuersus a creatura numero tantum, vel numero & specie tantum: & si sic, sequitur quod cum creatura in genere conueniat, & sic erit in genere. Si autem genere a creatura differat, oportebit etiam quod sit in aliquo alio genere quam creatura: nam diuersitas ex multitudine causatur, & sic diuersitas generis multitudinem generum requirit. ergo quolibet modo dicatur, oportet quod Deus sit in genere.

¶ 4. Praet. Cuiuscumque conuenit ratio generis substantiae, est in genere: sed ratio substantiae est per se existens, quod maxime conuenit Deo. ergo Deus est in genere substantiae.

¶ 5. Praet. Omne quod definitur, oportet quod sit in genere: sed Deus definitur (dicitur enim quod est actus purus) ergo Deus est in aliquo genere.

¶ 6. Praet. Omne quod predicatur de alio in eo quod quid, & est in plus, vel se habet ad ipsum sicut species, vel sicut genus. Sed omnia quae predicantur de Deo, predicantur in eo, quod quid. Nam omnia praedicamenta cum in diuina praedicatione venerint, in substantia vertuntur, ut dicit Boet. in lib. de Trin. patet etiam quod non solum Deo conueniunt, sed etiam aliis: & ita sunt in plus, ergo vel comparantur ad Deum sicut species ad indiuiduum, vel sicut genus ad speciem, & utrobique modo oportet Deum esse in genere.

¶ 7. Praet. Vnumquodque mensuratur minimo sui ge-

neris, ut dicitur 10. Metaph. sed sicut dicit Commentator, id quo mensurantur omnes substantiae, est Deus, ergo Deus est in eodem genere cum aliis substantiis.

SED CONTRA. Omne quod est in genere, addit aliquid supra genus, & per consequens est compositum: sed Deus est omnino simplex. ergo non est in genere.

¶ 2. Praet. Omne quod est in genere, potest definiti, vel sub aliquo definito comprehendi: sed Deus cum sit infinitus, non est huiusmodi. ergo non est in genere.

RESPON. Dicendum, quod Deus non est in genere. Quod quidem ad praesens tribus rationibus ostendi potest. Primo quidem, quia nihil ponitur in genere nisi esse suum, sed ratione quidditatis suae: quod ex hoc patet, quia esse vniuersaliusque est ei proprium, & distinctum ab esse cuiuslibet alterius rei: sed ratio substantiae potest esse communis, propter hoc et Philosophus dicit quod ens non est genus. Deus autem est ipsum suum esse: unde non potest esse in genere. Secunda ratio est, quia quamuis materia non sit genus, nec forma sit differentia, tamen ratio generis sumitur ex materia, & ratio differentiae sumitur ex forma: sicut patet quod in homine, natura sensibilis ex qua sumitur ratio animalis, est materialis respectu rationis ex qua sumitur differentia rationalis. Nam animal est quod habet naturam sensitiuam: rationale autem quod rationem habet. unde in omni eo quod est in genere, oportet esse compositionem materiae, & formae, vel actus & potentiae, quod quidem in Deo esse non potest, quia est actus purus, ut ostensum est. unde relinquatur, quod non potest esse in genere. Tertia ratio est, quia cum Deus sit simpliciter perfectus, & comprehendit in se perfectiones omnium generum, haec enim est ratio simpliciter perfecti, ut dicitur 5. Metaph. Quod autem est in aliquo genere, determinatur ad ea quae sunt illius generis: & ita Deus non potest esse in aliquo genere: sic enim non esset infinita essentia, nec absoluta perfectionis, sed eius essentia, & perfectio limitaretur sub ratione alicuius generis determinati. Ex hoc ulterius patet quod Deus non est species, nec indiuiduum, nec habet differentiam nec definitionem: nam omnis definitio est ex genere, & specie. unde nec de ipso demonstratio fieri potest nisi per effectum, cum demonstrationis propter quid medium sit definitio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Damasc. loquitur similitudinariae, & non secundum proprietatem: habet enim nomen Dei quod est Deus, similitudinem ad speciem in hoc quod de pluribus numero distinctis substantialiter praedicatur: non tamen species proprie dici potest, quia species non est aliquid vnum numero pluribus commune, sed ratione solum: substantia vero diuina vna numero, est communis tribus personis. unde pater & filius & Spiritus sanctus sunt vnus Deus, non autem Petrus & Paulus & Marcus sunt vnus homo.

AD SECVNDVM dicendum, quod differens & diuersum differunt ut Philosophus dicit 10. Met. Nam diuersum absolute dicitur quod non est idem: differens vero dicitur aliquid, nam omne differens aliquo differt. Si ergo proprie accipiamus hoc nomen differens, sic propositio ista est falsa. Quaecumque sunt & nullo modo differunt, sunt eadem. Si autem hoc nomen differens large sumatur, sic est vera: & sic ista est concedenda, quod Deus a rebus aliis differat: non tamen sequitur quod aliqua differentia differat: sed quod differat ab aliis per suam substantiam. hoc enim necesse est in primis & simplicibus dici. homo enim differat

Lib. 10. co. 4. tom. 3.

D. 464.

D. 465.

D. 468.

D. 467.

3. Metaphy.

co. 10. tom. 2.

D. 461.

D. 467.

Art. 1. huius

questionis.

D. 468.

Lib. 5. co. 1.

21. tom. 3.

D. 465.

D. 465.

D. 457.

D. 1149.

Lib. 10. co. 1.

fo. 8. 12. co.

mo. 2.

D. 308.

medio 11.

Trin.